

PETAR LUBARDA

NOĆ U CRNOJ GORI

isključivao postojanje nekog drugog sveta, tako Gojko i Nevena u noći koja ih je okupila, prisvojila, dosegla i zabravila „za neku čudnu tajnu“ imaju jedan procep već svedene i tople zarumenjenosti:

Za ovaj mali svijet samo nas dvoje znamo
I možda ćemo u njemu jedino postojati

Uteha ova, to buduće „gnijezdo od sna i bola“, bor iznikao iz njihovih očiju, slepe ptice „što nariču nad mrakom“, vatra u gradu „golubu ubijenom“ odslaci „na kraj svijeta“ i večna nenaletaženja po jednom unutrašnjem zbiru odluka donose uprkos svemu dobrotu bez koje Gojko nije nikada ni stricao svoje zaljubljene izjave i obećanja. Navodi naša ovu činjenicu na put želja koje pokatkad zasnujemo između mesta na čijim ulicama nikada nećemo boraviti. Valja samo da biramo ili da dohvativimo prvi struk neutoljenih blagosti (jer i svi dobri zadobijaju snove):

Neke srebrne školjke
Okolo
Điš uzburkano

Postavljeni od zenice do zenice, sa navalom tišine nezdržani, imamo pomisao koja ume da nas ponovi, nas bezglasno po ovim zaplavljivim piljama i bulevarima

Zovi se Ponočna ili
Nevena.

Draško REDJEP

BILI SMO SAMI U GRADU

Do kraja ulice
Znamo tri izloga

Prvo smo rekli
— Slutimo tišinu —
(To je ljupkost bila slučajno)
Kraj drugog
— U gradu je tišina —
(Cvet zbog slutnje)
Treći nam je rekao
— Jesen —
To je prolog

Od ovog do onog kraja ulice
Tri su izloga

U prvom smo našli idiličnu jesen
I sasvim malo tuge
U drugom
Nešto manje smijeha
(Bili smo sami u gradu)
U trećem smo čitali svoje sudbine
Ovdje ćemo se razići

Tri su izloga
od ovog do onog kraja ulice

Ni u jednom
Nije bilo našeg gnijezda

Iz našeg svakog oka po jedan bor proklja
Pa mu lomimo grane mutimo krugove vida
I pitamo se mračni otkuda jata riba
Rone u našoj krvi ispod grebena mesa
Na putu do nekih crnih bezdanih provalija

Kidamo lijane čežnje pa odemo bez traga
Za nama ostaju groblja i crni naimari
Mašu nam dugo dugo sa naramcima bilja
Od kojeg nam kadkad umorna zadršu krila
Pa zažudimo toplu tišinu sarkofaga

I što smo neki kutak svojim svijetom zvali
Nastanićemo sobom sva natrula raspeća
I moliti se sunču da nam smijeh omladi
Odlutali bi čudni svatovi nevidina
I na raskršću svakom ponovo umrali

Gojko JANJUŠEVIĆ

OSKAR DAVIČO BETON I SVICI

PROSVETA, BEOGRAD 1956

VITOMIR VULETIĆ

Veličina našega posto- o Vuku Rsvacu rekao da janja je u neprekid- je čovek budućnosti, izra- noj dinamici, u neprekid- zivši time mišljenje da je negiranju svakodnev- ono po svojim karakternim nog i nestrljivo, uporno osobinama nedostizno iz- traganje za nečim višim, nad i ispred nas. Delimič- novim, boljim. Kad ne bi no je tako. Davičo je gra- bilo toga traženja, te ple- dio Rsvacu prema svome menite težnje za prevazi- i našem idealu, ali ga je ženjem dostignutog, naš gradio i na onome što je život bi bio lišen svakog oklo sebe u životu video. smisla, bio bi najobičnije, Mnogo je Rsvaca oko nas, sivo tavorenje. Retko je mnogo ih je i u samim ko u našoj književnosti o- nama. Davičo je osetio da setio tako duboko u na- čovekova ličnost igra od- osnovniju ljudsku vrlinu — lučujuću ulogu u istori- težnju za prevazišenjem skom razvitku. Rsvac ka- samoga sebe i nastojanje že: „Za mene je odluču- da granice između mo- juće da sam davnog razgućeg pomere na šetu me da svet ne ide sam poslednjeg — kao što je od sebe tamu kuda treba to osetio Oskar Davičo. U da stigne. Nema automata celokupnom njegovom o- i ništa se ne dešava samo pusu osnovni ton je to od sebe... Neko nevidljiv, uporno u nadljudskosti ako treba... ili bolje... taj ljudsko uništavanje, osva- ne lako vidljivi neko, po- janje nemogućeg. Na tome treban je i društvo da bi počiva sve što je Davičo ga guraо kamo treba“. Ti stvorio. Davičo je kao i ljudi su Rsvaci, Miće, i svi njegovi junaci, a naro- čito protagonisti njegovih ideja, okrenuo ledja pro- šlosti. Prošlost i za njega i za njegove junake ne po- stoji van svoje osnovne strpljivo i uporno nose funkcije: izvora sadašnjosti breme izgradnje novog ži- i budućnosti. I Davičo i vota, i oni sutrašnji koji njegovi junaci žure da o- će dalje nastaviti ono što svoje budućnost, ponekad je već započeto. Dakle, zaboravljujući da će je time Rsvaca i Mića bilo je, pre učiniti prošlošću i pre ima ih i biće ih. Ali oni joj okrenuti ledja, čudno, su nevidljivi, ne lako vid- opojno, zanosno jure u u- ljivi, oni žive i u nama novo, neosvojeno i oko se- be i u sebi kao da se iza- voljstvom i konformizmom. Njih jedino nema u onima kod kojih su iscrpljene sve plitke rezerve snova o budućnosti i koji „žure da romanu Vuka Rsvaca, ljudi koji su do isključivosti skromni u blagoutrobi, a isto toliko neskromni u idealima. Ova dva lika su najpunije ostvarenje onoga što je najplemenitijе u talentu Oskara Daviča. Ta tež- nja za neprekidnim prevazišenjem samoga sebe upravo je ono što će ovo- me čudesnom talentu obe- zbediti jedno od najviših mesta u našoj književnosti.

Najnovijim romanom „Beton i svici“ Oskar Davičo je nastavio tamo gde je sa Mićom stao. Mića je na kraju „Pesme“ poginuo, ali sve ono što je činilo njegovu suštinu nije s njime nestalo. Njegov asketizam, njegova zanesenost snovi- ma o budućnosti, njegova moralna čistota, njegov skoro tragičan sukob sa okolinom koja ga vuče nazad, nisu nestali, već se ovaplotili u novoj ličnosti, i po godinama i po život- nom iskustvu i po samo- svesti zrelijo, u ličnosti koja je sve osobine Mićine ispoljila staloznjenje i mir- nije, sem toga i u novoj istorijskoj situaciji, u iz- gradnji zemlje. Već je neko

(NASTAVAK NA II. STR)

ZAGUŠENJA

Necu te spasti telo koje prolazi nošeno vodenim strujama
Lice slično svima licima produži svoju uzaludnost Trbušne duplje gde vrve deca zajedničkih patnja

Kamen svih mostova

Strasne kazne prvi misli

Telo se vraća svake večeri gnušnoj mladosti koja se više ne svršava

Na površini vode neizvesnost večnog prijateljstva škripta perspektiva

Da li će se u zoru opružiti nad celim gradom
Kao leš koji neće postati nikada kostur

Berta PENZO

MOJA MAJKA

Zena sa dve ispucale žujevitne ruke:
Sa snopom godina utisnutih u izborano lice. Sa jednom ljudskom istorijom na pogurenim ramenima. Sa dva istočena kladence koja se ipak osmejuju. Moja majka — to je bezbroj otsaka na stepenicama jednog zdanja. Bezbroj uverda sahranjene duboko u njoi. I bezbroj očekivanja prvog u meseču sa isto toliko želja i uzaja... Pa ipak ona je reka, močna ljudska reka. Sa bezbroj šumnih stanova koji umiru pod kamenjem i ponovo se radaju sa osmehom zvezda. Sa bezbroj zahuktalih brzaka koji pred ušem silno zagrme i s mnogo vere zagre se s beskrnjem okeana... Moja majka — to sam ja. I njen sreća — to sam ja... Moja majka je vrlog sreće i razočaranja. Vrlog sa jednim upornim otsjajem sunca.

Ljiljana GAKOVIĆ

NASTAVAK SA 7. STR.

vam ledja mekša od mojih okolinom do granice ko i želuci dublji. Drugo je u mičnog, prelazeći je retko pitanju. Vi ste proglašili kad, dok je Šolohov Naza cilj polovinu staze, a guljnova preveo preko te neki su sebe čak uverili granice i pokazao i suprot da su prekinuli vrpco pre nu stranu tragične zaljubno što su i pošli sa starta." Ijenosti Makara Naguljno Po tome sukobu sa okolišem u svetsku revolucionim i po fanatačnoj ubezašto i Davičo to nije učijenost onoga što čini on nio? Razumljivo je, jer bi potseća na Šolohovljevog u tom slučaju on Rsvaca Makara Naguljnovu. Davičo prikazao kao izuzetnu dra, je vodio sukob Rsvaca sa gu naivčinu, koja nije u

stanju da vidi stvarni život, a Davičo je htio, i u tome uspeo, da prikaže svoga junaka kao otelovljenje svega najlepšeg i najplementitijeg u čoveku.

Ovaj roman ima još jedan veliki kvalitet — jezik. Davičo izvršno oseća jezik, veoma vešto u već poznate reči i obrite uliva nove sadržaje. On se u ovome romanu oseća suverenim gospodarom izražajnih mogućnosti našeg jezika. Davičo je duboko prodro u suštinu našeg jezika tako da vrlo vešto i prirodno gradi i nove izraze.

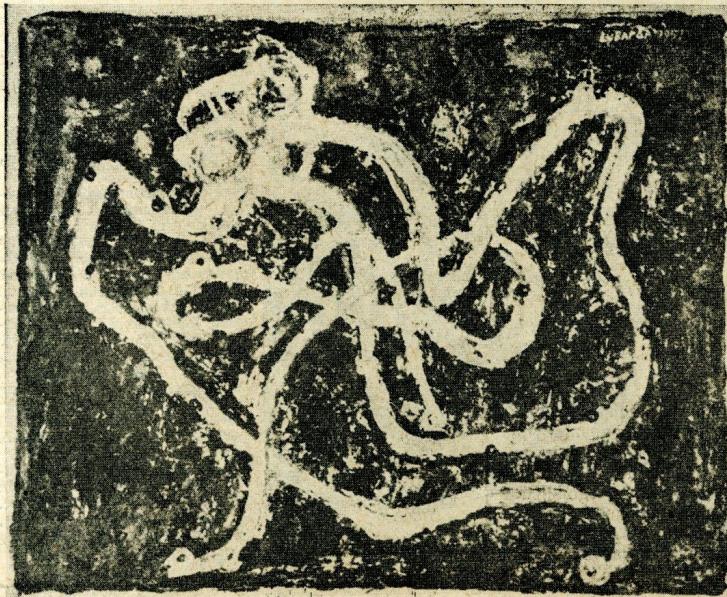
Nekada sam, pišući o „Korenima“ Dobrice Cosića, rekao da bi „Pesma“, taj duboko talentovan i frapantno inteligentni roman bio bolji da je kraći za stotinak stranica. „Beton i svici“ bi mnogo dobili kada bi bili kraći za koji desetak stranica, ne zbog toga što u njemu ima nečeg suviše rečenog, već zbog toga što bi se neke stvari mogle reći jezgrovitije i kraće. Recimo, Davičo posvećuje 6-7 stranica jednoj od najlepših glava romana, Riminom snu u vozu, jednom od najepiskijskih i najpoetičnijih ženskih snova, kakvih kod nas u književnosti nema, a isto toliko stranica pričanju Tome Povratnika o doživljajima na „Titaniku“ sa tamo nekom princezom, ili još više stranica opisivanju Rsvčevog doživljaja sa vampirom. Šteta je što Davičo ne posvećuje isto onolikoj pažnji tome kako će i koliko će kazati kao i onome što će kazati.

Ali bez obzira na to, Davičov roman „Beton i svici“ svojim osnovnim kvalitetima, svojom suštinom, prestavlja vrlo značajan domet u stvaralaštvu ovog divnog pesnika i visoko dostignuće u našoj savremenoj književnosti.

Vtomit VULETIĆ

PETAR LUBARDI

POLIP

Ljubav

— U subotu mi je rekla da odem na pijacu — Blede oči su se suzile. Tiho je plakao. „Rekla mi je da kupim pile. Malo pile. Toliko je želeta pileći paprika sa noklicama.“ Sporo je podigao ruku kao da pozdravlja nekoga u daljini. „Ne mogu otici. Branio sam se. Ti si draga bolesna. Veoma. Ne mogu te ostaviti samu.“

— Samo ti idi. Dok se vratiš prepričmu testo. — Smešila se. Poslednjih dana se stalno smešila. I kada je imala bolove. I kada sam je čvrsto držao da je silina grča ne bi bacila na pod. Izšao sam na ulicu. Okrenuo sam se već kod treće kuće. Hteo sam da se vratim. Kao da sam naslučiavo... Ipak, pošao sam dalje. Plašio sam se da će je uvrediti ako se vratim. A sem toga želeta je i pileći paprika spremljen onako kako sam to umeo pre trideset godina. Znao sam da je to poslednja želja i da je moram isputiti. Njene oči su mi rekle da će umreti. Čudno kako čovek oseti kada će prestati da diše. Sigurno nešto u njemu zanemi. Ili se slomi. Tako je bilo i sa njom.

A nije bila tako stara. 64 godine. Oh, da nije bilo te proklete bolesti... Pre nedelju dana — idem tamo pa će je vratiti — pitanje je koliko ima sati. Pola jedanaest. Rekao sam.

— U tri odlazim. Rekla je tiho kao da mi poverava veliku tajnu.

— Da li će i ja ići sa tobom draga? Zapitao sam je preplašen.

— Ne, ti ćeš ostati ovde. Sada odlazim sama. Oprosti mi. Samo te molim da nadješ u ormamu moju plavu haljinu i cipele. A da li su moje cipele čiste?

— Da, rekao sam. Ako nisu, očistiću ih. Svakako će ih očistiti draga.

Umirla se zadovoljna kao devojčica kada joj obećaju pravu lutku.

Nakon pola sata ponovo se podigla na laktove.

— Zašto smo se tako rano vratili kući, stari dečko?

— Padao je sneg. Pomilovalo sam je po kosi.

— Sigurno je padao sneg? Pitala je sa nevericom.

— Da draga, sigurno je padao sneg.

— Drugi put ćemo duže zar ne dečko?

— Da, drugi put ćemo ostati duže.

— Hodи da te poljubim. Rekla je. Prišao sam krevetu. Blago me pomilovala rukom.

— Znaš, nemoj me sahraniti u crnom kovčegu. Govorila je vedro.

— Ja nisam tako stara zar ne veliki dečko?

— Ne mila, ti nisi tako stara.

— Divno, kupićes mi sivi kovšeg. Krila divljih golubova su siva.

— Biće onako kako ti kažeš draga.

Plakao je sa naprom. Plakao je već tri dana. Tuga nije imala dovoljno suza.

— Sada će se vratiti na poslednju subotu. Reči su mu postale teške, opore, odmerene sa željom da istakne svaki detalj ma koliko bio bolan.

— Trčao sam sa pijace kući. Očekivao sam nešto. Ležala je u agoniji.

— Jedna ruka je pala kao slomljena vrba. Na stolu je bilo nedovršeno testo za noklice i jedna želja. Klekao sam. Ruka me bolela od njenog stiska. Onda se umirila. Za uvek. Osmeh je opet na mirnom licu. Zagogneti osmeh tišine, večne. U utorak mi je ispričao o njenoj smrti. U četvrtak su ga našli mrtvog. Na stolu je ostavio hartiju i reči pisane bez žurbe: „Veliki dečko odlazi da nadje dobru staru devojku“.

Dragomir BOGDANOVIC